

15.86x8.14	1/3	עמוד 1	מעריב - כותרת	20/10/2013	39278187-5
קמפוס אקדמי אהוז - 132840					

בשולי האקדמיה

« הפער בציון פסיכומטרי ממוצע בין יהודים לערבים: מאה נקודות

« 15 אחוז לא מסיימים שנת לימודים אקדמית ראשונה

« רק 11 אחוז מהסטודנטים ופחות משלושה אחוזים מהסגל האקדמי - מהמגזר הערבי

רעות וילף, עמ' 12-13

פתיחת שנת הלימודים באוניברסיטת ת"א, שבוע שעבר צילום: יוסי אלוני

27.62x33.89	2/3	עמוד 12	כותרת - מעריב	20/10/2013	39278162-8
קמפוס אקדמי אחו - 132840					

ערביי ישראל 2013 כתבה שלישית בסדרה // הקושי להשתלב באקדמיה

סטודנטים זרים

למרות שהמדינה משקיעה 300 מיליון שקל בשילוב ערבים במוסדות להשכלה גבוהה, 80 אחוז מהערבים בני ה-18-24 יוותרו על האקדמיה לחלוטין, ושליש מהם ישלמו הון וייסעו ללמוד בחו"ל ■ הסיבות: מכשול השפה, קושי לעמוד בדרישות הסף של האוניברסיטאות והמבחן הפסיכומטרי ■ התאחדות הסטודנטים: תוצאה של אפליה בת 60 שנה

לצד אלה המתמודדים עם הקשיים הכרוכים בהשתלבותם במערכת ההשכלה הישראלית, צעירים ערבים רבים יוצאים ללמוד בחו"ל. "מדובר בתופעה שהולכת ומתרחבת בשנים האחרונות", אומר ד"ר קוסאי האג' יחיא, מרצה בכיר במכללה האקדמית בית ברל. לדבריו, כ-5,000 סטודנטים ערבים לומדים בירדן, כ-3,000 לומדים ברשות הפלסטינית, כ-1,500 במולדובה, ועוד מאות בגרמניה, אוקראינה, איטליה והונגריה. "בסך הכל מדובר ביותר מ-10,000 ערבים אורחי ישראל שבוחרים לצאת לחו"ל, שזה כשליש מכל הסטודנטים הערבים שהם אורחי ישראל".

70 אלף שקל בשנה

רף הקבלה הגבוה במוסדות ההשכלה הישראלים והחיוב בבחינה הפסיכומטרית המאיימת הם שבעיקר מאלצים את הצעירים הערבים לצאת ללימודים בחו"ל. "יש תחושות קשות של אפליה. אדם שיוצא ללמוד רפואה בירדן צריך לשלם כ-70,000 שקל לשנה עבור לימודים ומחיה. גם מי שנשאר בארץ ובוחר ללמוד, למשל, רוקחות באוניברסיטת אל-נג'אח בשכם, צריך לשלם בין 40 ל-50 אלף שקל בשנה. אף אחד לא שמח לעשות את זה".

לדברי יחיא, מחקר שערך בעבר גילה כי 95 אחוז מהסטודנטים שיוצאים ללמוד בחו"ל היו מעדיפים להישאר בארץ. "צריך לבטל את הפסיכומטרי שמפלה בעיקר ערבים ותושבי פריפריה, ואז רבים יעדיפו להישאר בארץ".

אמנם ביטול הפסיכומטרי עדיין לא נראה באופק, אולם שורה של תוכניות המופעלות כיום על ידי המל"ג עשויות להביא בעתיד להתקדמות. "התוכניות של המל"ג מטפלות בסטודנטים שכבר הגיעו להשכלה הגבוהה, אבל צריך לטפל גם בשלב קודם", אומר רסול סעדה, ראש המרדף לקידום הסטודנטים הערבים בהתאחדות הסטודנטים הארצית. "צריך לעשות טיפול שורש במערכת החינוך הערבית שסבלה מאפליה של 60 שנים. צריך לקבל החלטה פוליטית שאומרת: אנחנו רוצים לטפל במערכת החינוך הערבית לא כדי להעלות את אחוז הזכאות לבגרות אלא כדי שישתלבו באקדמיה".

של תלמידים ערבים ממערכת החינוך גבוהים במידה רבה מאלה של תלמידי דים יהודים. לפי נתוני למ"ס, במעבר משנה ל"תשס"ט לתש"ע עמד שיעור הנושרים בכיתה ט' על 15.7 אחוז בחינה נוך הערבי לעומת 5.3 אחוזים בחינוך העברי.

על פי נתוני משרד החינוך, הישגיהם של התלמידים הערבים בבחינות המיצ"ב לשנת תשע"ב היו נמוכים משל עמיתיהם היהודים בשיעור שנע בין 31 ל-63 אחוז בסולם המיצ"ב הרב-שנתי, ושיעור הזכאות לבגרות בקרב ערביי ישראל (ללא מזורח ירושלים) עמד באור תה שנה על 42.4 אחוז מכלל קבוצת הגיל, ועל 52.4 אחוז מקרב הלומדים. זאת בעוד במגזר היהודי עמד שיעור הזכאות לבגרות על 66.6 אחוז ו-71.2 אחוז בהתאמה.

כמו כן, שיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות כפול במגזר היהודי מזה שבמגזר הערבי. מכשול משמעותי נוסף הוא המבחן הפסיכומטרי. מנתוני שנת 2011 של המרכז הארצי למדידה והערכה עולה כי קיים פער של כ-100 נקודות לטובת נבחנים בעברית לעומת הנבחנים בערבית.

בעוד במגזר היהודי כמחצית מבני ה-18 מתחילים ללמוד באקדמיה, בקרב המגזר הערבי, רק אחד מכל חמישה עושה זאת.

גם לאחר שמצליח הצעיר הערבי לצלוח את המשוכות ולהיקלט באקדמיה, מלחמת ההישרדות נמשכת. "במערכת החינוך הערבית יש מעט מאוד שימוש בעברית, וכשסטודנט נכנס למוסד אקדמי ישראלי, הוא צריך לדעת ארבע שפות: עברית, אנגלית, ערבית וספרותית וערבית מדוברת, וזה מאוד קשה", מסבירה מרב שביב, סמנכ"לית לתכנון ומדיניות בוות"ת ויו"ר הצוות המקצועי שהוקם לעניין.

15.5 אחוז מהסטודנטים הערבים לא מצליחים לסיים את שנתם הראשונה באקדמיה (זאת לעומת 11 אחוז במגזר היהודי), ואחוז הסטודנטים הערבים שמסיימים את לימודי התואר נמוך יותר מאחוז היהודים, כאשר גם בקרב המסיימים – משך הזמן לסיום הלימודים הוא ארוך יותר בצורה משמעותית עבור סטודנטים ערבים.

רעות וילך

בהניגות רבה וכמעט ללא שיבושים נפתחה בשבוע שעבר שנת הלימודים האקדמית. אך מי שעדיין צריכים לה משיך להיות מודאגים גם השנה הם ערביי ישראל, שלמרות המשאבים הרבים המוקצים להשתלבותם באקדמיה, שיעורם בקרב הלומדים במוסדות ההשכלה הגבוהה עדיין נמוך משמעותית משיעורם באוכלוסייה.

על פי נתוני המועצה להשכלה גבוהה, בשנת הלימודים תשע"ג, מתוך 257,145 סטודנטים בישראל, רק 29,314 היו ערבים. מדובר ב-11.4 אחוז מכלל הסטודנטים, בעוד שיעורם באוכלוסייה עומד על כ-20 אחוז ובקרב שכבת הגיל הרלוונטית אף לכ-26 אחוז.

שיעורם של הסטודנטים הערבים בקרב הלומדים לתואר ראשון בתשע"ג הגיע ל-12.4 אחוז; מבין הלומדים לתואר אר שני עמד שיעורם על תשעה אחוזים ומבין הלומדים לתואר שלישי הסתכם שיעורם ב-4.8 אחוזים בלבד. ייצוגם בקרב הסגל האקדמי זעום עוד יותר, ועל פי ההערכות הוא עומד על בין שניים לשלושה אחוזים בלבד.

התחומים המבוקשים ביותר על ידי הסטודנטים הערבים הם רפואה, מקצועות העזר הרפואיים (בעיקר רוקחות, סיעוד ואופטומטריה) וחינוך והוראה. מנגד, בתחומי ההייטק, מדעי הטבע, מנהל עסקים, פסיכולוגיה ועבודה סוציאלית הם כמעט נעדרים לחלוטין. בתוכנית החומש שהציגה המועצה להשכלה גבוהה בשנת תשע"א הוצב יעד מרכזי: הגברת נגישותן של האוכי לוסיות הערביות והחרדיות למערכת ההשכלה הגבוהה. 500 מיליון שקל הוקצו לשם כך – מתוכם 300 מיליון שקל למגזר הערבי – ובחודש מרס האחרון השיקה המל"ג את התוכנית הרב-שנתית בנושא.

מלחמת הישרדות

ואכן, בעיות אינן הסרות: צעיר ערבי המבקש להיכנס בשערי האקדמיה נאלץ להתמודד עם שורה ארוכה של חסמים, כאשר תנאי הפתיחה שלו גרועים משל עמיתו היהודי: שיעורי הנשירה

27.68x30.03	3/3	עמוד 13	מַעְרִיב - כּוֹתֶרֶת	20/10/2013	39278199-8
קמפוס אקדמי אחו"ל - 132840					

"צריך לעשות טיפול שורש במערכת החינוך הערבית". סטודנטיות באוניברסיטת תל אביב, בשבוע שעבר // צילום: יוסי אלוני

9%

שיעור הסטודנטים
הערבים בתואר שני
מכלל הסטודנטים

12.4%

שיעור הסטודנטים
הערבים בתואר
ראשון מכלל
הסטודנטים

26%

שיעור הסטודנטים
הערבים בתוך שכבת
הגיל שלהם

20%

חלקו של המגזר
הערבי מכלל
האוכלוסייה

11.4%

שיעור הסטודנטים
הערבים מכלל
הסטודנטים שפתחו
את שנת הלימודים
באוניברסיטאות*

33%

מהסטודנטים
הערבים לומדים
בחול"ל מכלל
הסטודנטים במגזר

15.5%

מהסטודנטים
הערבים לא מצליחים
לסיים שנה ראשונה
באקדמיה, לעומת 11
אחוז במגזר היהודי

רפואה,
רוקחות
וחינוך

התחומים המבוקשים
ביותר על ידי
הסטודנטים הערבים

2% - 3%

שיעור הערבים בסגל
האקדמי

4.8%

שיעור הסטודנטים
הערבים בתואר
שלישי מכלל
הסטודנטים

7.86x30.97	1	עמוד 13	מַעְרִיב - כּוֹתֶרֶת	20/10/2013	39279103-4
קמפוס אקדמי אחו - 132840					

פרופ' עליאן אל-קרינאוי

לתת את מפתח החינוך

להשתייכותו של צעיר בישראל לקהילה כזו או אחרת השפעה מכרעת על רמת החינוך שיקבל, על תחומי הידע שאליהם יהיה חשוף ועל מסלול חייו המקצועי והאקדמי.

כמי שעומד בראש מוסד אקדמי המעמיד דורות רבים של אנשי חינוך וכמי שמשתייך לחברה הברואית, חברה שעד לפני שנים אחדות השכלה גבוהה הייתה בגדר תחום שרק מתי מעט בה זכו לטעום ממנו, ברור לי שאסור למצב הזה להימשך. השכלה גבוהה היא כלי למובילות חברתית, שכל אורח זכאי לו. למוסדות להשכלה גבוהה ישנו תפקיד חברתי רב-חשיבות, אחריות כבירה שלא תסולא בפז, ועליהם לפעול למען מימושה.

אני מאמין שהשכלה גבוהה צריכה להיות נגישה לכל מי שיחפוץ "לשתות" ממקורותיה. אני מאמין שעל המוסדות האקדמיים לתת הזדמנות שווה לכל דיכפין להשתלב, לצמוח ולהצמיח הון אנושי משכיל יותר. נשאלת השאלה: כיצד עושים זאת? אבקש לסבר את אוזניכם בכמה נתונים על החברה הערבית בישראל, קבוצה שקצב הגידול שלה הוא הגבוה ביותר והיא מאופיינת ברמת השכלה נמוכה יחסית. בחברה הערבית לעומת החברה היהודית, שיעור הזכאים לבגרות נמוך משמעותית ואילו שיעור הנשירה ממערכת החינוך גבוה. כתוצאה מכך, שיעור העומדים במגזר הערבי בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות או למכללות בישראל הינו נמוך. אחת ההשלכות המובהקות ביותר של המצב הזה היא פגיעה ביכולת השתלבותם של בני החברה הערבית בשוק התעסוקה.

זו חובתנו הלאומית כראשי מוסדות אקדמיים לשאול איך ייתכן שמתוך 3,000 תלמידי תיכון בדואים, רק 15 אחוז פונים להשכלה גבוהה

המפתח לשיפור המצב לא רק של החברה הערבית בישראל, אלא של כלל האוכלוסיות החלשות, טמון במערכת החינוך - החל בחינוך לגיל הרך וכלה במוסדות להשכלה גבוהה. הטיפול באוכלוסיות הללו חייב להיות הוליסטי וכולל שכן חינוך והשכלה הם הגורמים המשמעותיים ביותר בכל הקשור לשיעור ההשתתפות בשוק התעסוקה, ברמת התפוקה ואיכותה.

אני קורא לכל עמיתי, ראשי המוסדות להשכלה גבוהה בישראל, להצטרף לעשייה שתכליתה העצמת בני הנוער, בעיקר אלו המתגוררים בפריפריה, לאפשר להם באמצעות הנגשת ההשכלה הגבוהה להשתייך למסגרות ולחוש שייכות ומחויבות לקהילתם ולחברה כולה. על המוסדות האקדמיים לפעול לקידום של בני הנוער בסביבתם בתחומי ידע שונים ולא דווקא לאלו "המסורתיים" לחברה כזו או אחרת.

זו חובתנו הלאומית כראשי מוסדות אקדמיים לשאול את עצמנו איך ייתכן שמתוך 3,000 תלמידי תיכון המסיימים את לימודיהם בחברה הברואית בנגב, רק 15 אחוז לכל היותר פונים להשכלה גבוהה. מה קורה בצומת שבין התיכון לאקדמיה?

אני מלווה את אחד ממרכזי הייעוץ והכוונה ללימודים אקדמיים ורואה כיצד חשיפת הנוער לאקדמיה משפיעה עליו וכיצד היא נותנת את אותותיה בחברה כולה. ואור לם אין בכך די. אין זה מספיק להוביל את האנשים אל השוק. לעתים עלינו לצייד אותם בכלים שבאמצעותם יוכלו לשאוב את המים ולשרוד בעולם תחרותי, טכנולוגי ומשתנה תדיר. זהו בין היתר תפקידנו החברתי והלאומי מעבר לתפקידנו האקדמי. בידינו לבנות את דור המחר של מדינת ישראל.

הכותב הוא נשיא המכללה האקדמית אחווה